

**OKULÖNCESİ VE ANAOKULU DAVRANIŞ ÖLÇEĞİNİNİN
GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI***Yeşim FAZLIOĞLU***Lale OKYAY****Gökhan ILGAZ******ÖZET**

Bu araştırmanın amacı Kenneth W. Merrell (2003) tarafından geliştirilen Okulöncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeği'ni (Preschool and Kindergarten Behavior Scales-PKBS-2) Türkçeye uyarlamak ve ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapmaktır.

Araştırmanın örneklemini; Edirne Merkez İlçesinde okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden yaşları 3-6 yaş arasında değişen 201 (102 kız ve 99 erkek çocuk olmak üzere) çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacı ile Okulöncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma verileri, ölçeğin var olan yapısının Türk kültürüne uygunluğunun belirlenmesi için, Doğrulayıcı Faktör Analizine (DFA) tabi tutulmuştur. Orjinal ölçeğin yapıları arasında var olan ilişkiyi, Türk kültüründe de belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Ölçekte yer alan her bir maddenin, ölçülmek istenen kavramla ilişkili olup olmadığının belirlenmesi için maddelerin hem faktör toplamı hem de tüm ölçek toplamıyla olan korelasyonları hesaplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre maddelerin güvenilir, başka bir deyişle davranış problemi ve sosyal beceri seviyelerinin, yüksek ve düşük beceri düzeylerini ayırt etmede yeterli olduğu kabul edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Davranış Ölçeği, Okulöncesi Dönem, Geçerlik, Güvenirlik.

**STUDY VALIDITY AND RELIABILITY TO PRESCHOOL AND KINDERGARTEN
BEHAVIOR SCALES-PKBS-2****ABSTRACT**

The purpose of this study validity, reliability and adapt to Turkish that Preschool and Kindergarten Behavior Scales-PKBS-2 (2003) was developed by Kenneth W. Merrell.

Sample of the research are composed of 3-6 years between the ages of 201

* Doç. Dr., Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, yfazli@hotmail.com

** Öğr. Gör. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, lale-okyay@hotmail.com

*** Öğr. Gör. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, gokhanilgaz@hotmail.com

(including 102 girls and 99 boys) children. Preschool and Kindergarten Behavior Scale has been used as data collection tool. The research data had used Confirmatory Factor Analysis (CFA) for determining to the existing structure of the scale to determine the suitability of Turkish culture. Correlation analysis was conducted to determine between in the Turkish culture of original scale structures. Correlation analysis was conducted to determine between in the Turkish culture of original scale structures. Each items of the scale was calculated correlation with both of total factors as well as the total of all scale to determine whether be measured to concept. According to research results was considered to be adequate reliable for the items.

Key Words: Behavior Scale, Preschool Education, Validity, Reliability.

Giriş

Okul öncesi dönem, çocuğun gelişiminde önemli ve kritik dönemlerden biridir. Öğrenmenin çok hızlı ve çok boyutlu bir biçimde devam ettiği bu dönemde, çocukların davranışlarında bazı istenmeyen örneklerle karşılaşılabilir. Bu istenmeyen davranış örneklerinin çoğunluğu çocuğun gelişimsel özelliklerinin sonucudur. Hızlı bir gelişimsel ve öğrenme süreci yaşayan çocuklar, yaşamı deneyimlemeleri sırasında bazı istenmeyen davranış örüntülerini sergileyebilirler. Okul öncesi dönemde bazı problemlerin sinyallerini çocuklarda görülen davranış problemleri bize verebilir ya da bazı problemler direkt olarak problem davranışların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu nedenle çocuk ve ergenlerde görülen davranış problemlerinin ve nedenlerinin belirlenmesi çok önemlidir. Davranış problemleri çocukların ruhsal ve bedensel nedenlerle ilişkili iç çatışmalarının davranışlara aktarılması sonucu ortaya çıkabilir. Problem davranışlar bireyin yeni bir beceri öğrenmesini engelleyen ve ortamların dışında kalmasına neden olan, kendisine ya da diğerlerine zarar veren aynı zamanda bireyin içinde yaşadığı toplumun sosyal normlarına uymayan davranışlar olarak tanımlanır (Öz 1997, Kargı ve Erkan 2004, Pickens 2009). Hırçınlık, sinirlilik saldırganlık, inatçılık, yalan söyleme, çalma küfür gibi davranışlar problem davranışlardır. Davranışların problem olarak değerlendirilmesinde davranışın yaşa uygunluğu, yoğunluğu, sürekliliği ve cinsiyete göre normalden farklılaşan eğitimler içermesi gibi noktaların dikkate alınması gerekmektedir. Söz konusu noktalarda müdahale edilmesi gereğinin ortaya çıkması durumunda, eğitimcilere ve ebeveynlere önemli görevler düşmektedir. Zira problem davranışlara sahip olan çocuklar, huzursuzluk, dikkatsizlik, güvensizlik, korkaklık, duygusal açıdan tutarsızlık, antisosyallik, akademik başarısızlık vb. özellikler gösterebilmektedirler

(Merrell ve Holland 1997, Holland ve Merrell 1998). Problem davranışlar uygun eğitimsel süreçten geçirilerek önlenemediğinde, çocuğun kişiliğinin bir parçası haline gelerek yaşamın diğer yıllarında suç içeren davranışlar, akademik başarısızlık ve toplumla önemli ölçüde uyum sorunu yaşayan bireylerin ortaya çıkma olasılığını güçlendirmektedir (Denham ve Buton 1996). Bu durumda anne ve babaların ebeveynlikle ilgili becerileri ve çocuğun gelişimsel sürecine ilişkin bilinç düzeyleri önemli rol oynamaktadır. Gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yapılan birçok araştırma sonucu çocuklarda söz konusu problem davranışların ortaya çıkması ve devam etmesi sürecinde ailenin önemli etkisinin olduğunu ortaya koymuştur. Çocuğun, gelişim basamaklarında karşılaştığı bu zorluklar ana-babanın desteğiyle çözümlenecek düzeydedir. Fakat çocuk bu desteği bulamaz ya da ana-baba tutumu yanlış olursa, bunlara tepki olarak çocukta duygusal düzeyde bozukluklar görülebilir. Aile kuramcıları, çocuklardaki davranış sorunlarının aile sistemindeki bozukluktan dolayı ortaya çıktığını savunur. Aile içindeki olağan sorunların büyüyerek uyum ve davranış sorunlarına neden olabileceğini vurgularlar. Davranış problemini çocuklarda ve gençlerde ortaya çıkmasına bağlı olarak çocukların sosyal ilişkilerinde bozulmalar, akran grubundan dışlanma, kendini yetersiz ve değersiz hissetme gibi ek problemlerde ortaya çıkabilir (Denham ve Buton 1996, Holland ve Merrell, 1998, Öztürk 2002, Şehirli 2007).

Okul öncesi dönemdeki akran ilişkileri, yaşamdaki ilk örnekler olmakla birlikte tüm gelişim alanlarını etkileyebilecek çok önemli işlevlere sahiptir. Şöyle ki, akran ilişkileri sosyal gelişim açısından, sosyal becerilerin, kuralların, toplumsal rollerin öğrenilmesini ve uygulanmasını sağlayacak ortamların oluşmasını desteklemektedir (Merrell ve Holland 1997).

Bu nedenle çocuklarda görülen problem davranışların belirlenmesi önlenmesine yönelik çalışmaların yapılması önemlidir. Ülkemiz de özellikle okul öncesi dönem çocukların problem davranışlarını belirlemeye yönelik ölçüklerin azlığı sebebi ile bu çalışmada Kenneth W. Merrell (2003) tarafından geliştirilen Okulöncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeği'nin Türkçeye uyarlamak ve ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizlerini yapmak amaçlanmıştır.

Yöntem

Çalışma Grubu

Araştırmanın verileri 2010-2011 öğretim yılı bahar döneminde Edirne il merkezindeki farklı sosyo ekonomik düzeyden, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 3-6 yaş grubundan 201 (102 kız-99 erkek) çocuktan toplanmıştır. Örnekleme oluşturan çocuklar basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında genel bilgi formu ve Okulöncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeği (Preschool and Kindergarten Behavior Scales -PKBS-2), olmak üzere iki ayrı veri toplama aracı kullanılmıştır. Genel bilgi formu, araştırmacılar tarafından çocuklar ve ailelerin özelliklerini belirlemek amacıyla hazırlanan yaş, cinsiyet ve aile bilgilerini içeren 10 sorudan oluşmaktadır.

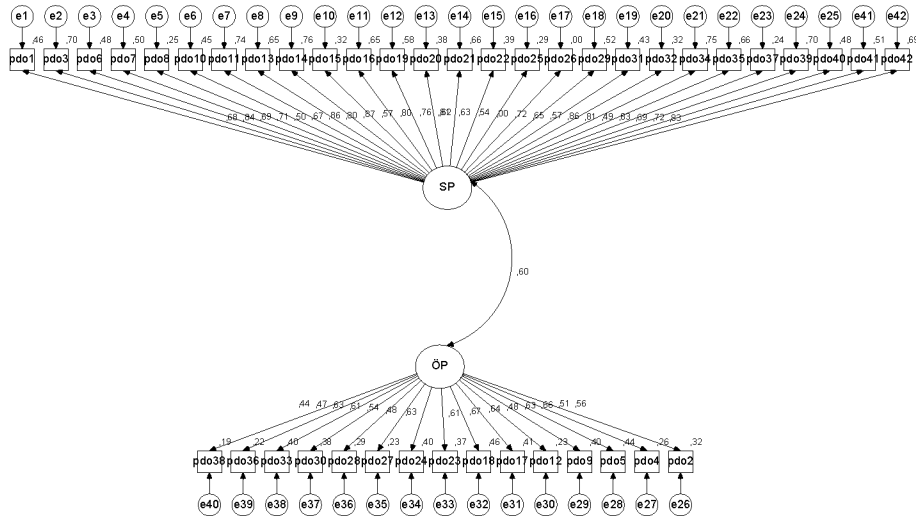
Okulöncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeği, 3-6 yaş okulöncesi ve anaokulu öğrencilerinin problem davranışları ve sosyal yeteneklerini değerlendirmede kullanılmak üzere tasarlanmış davranış değerlendirme ölçeğidir. 1994 yılında Kenneth W. Merrell tarafından geliştirilmiş 2003 yılında ölçek tekrar gözden geçirilerek norm çalışması yapılmıştır (Merrell, 1994, Merrell 2003). Ölçek sosyal beceri ve problem davranış ölçekleri olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Problem davranış ölçeği (42 madde), *sorunları ifade etme ve öğrenme problemi* olmak üzere iki faktörden oluşmaktadır. Sosyal beceri ölçeği (34 madde) ise Sosyal İşbirliği, Sosyal Etkileşim ve Sosyal Bağımsızlık olmak üzere üç faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin odak noktası küçük çocukların genellikle ev veya okul ortamında görülebilen tipik, genel ve alışılmış sosyal yeterlik ve problem davranışlarıdır. Ölçek çocukların yansıttığı davranışsal, sosyal, duygusal ve gelişimsel problemleri değerlendirdiği için faydalıdır ve bu test alışılmış yetenek ve problemleri vurgulamak için tasarlanmıştır. Cevaplayıcılar tarafından ölçeklerdeki 76 maddede belirtilen problem davranışların ve sosyal becerilerin her biri son üç ay içindeki görülme sıklık derecesine göre 0 = asla (çocuk açıkça bu davranışı sergilemiyorsa), 1 = nadiren (çocuk davranışını nadiren sergiliyor, çok tekrarlamıyorsa), 2 = bazen (çocuk davranışını bazen sergiliyorsa), 3 = sık sık (çocuk davranışını çok sık sergiliyorsa) doğru olarak derecelendirilir. Problem davranış ölçeğinden elde edilen puanların artışı sorun davranış şiddetinin arttığının bir göstergesidir.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri, ölçeğin var olan yapısının Türk kültürüne uygunluğunun belirlenmesi için, Doğrulayıcı Faktör Analizine (DFA) tabi tutulmuştur. Orijinal ölçeğin yapıları arasında var olan ilişkiyi, Türk kültüründe de belirlemek için korelasyon yapılmıştır. Ölçekte yer alan her bir maddenin, ölçülmek istenen kavramla ilişkili olup olmadığının belirlenmesi için maddelerin hem faktör toplamı hem de tüm ölçek toplamıyla olan korelasyonları hesaplanmıştır. Daha sonra ölçekte yer alan her bir maddenin, ölçtükları özellik açısından kişileri ayırt etmede ne kadar yeterli olduklarının tespiti amacıyla toplam puana göre belirlenmiş üst %27 ve alt %27'lik grupların madde puanları arasındaki farkın anlamlılığı için t-testi kullanılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığına ilişkin bilgiler güvenilirlik bölümünde sunulmuştur. Verilerin analizinde SPSS 15.0 ve AMOS 16.0 programları kullanılmıştır.

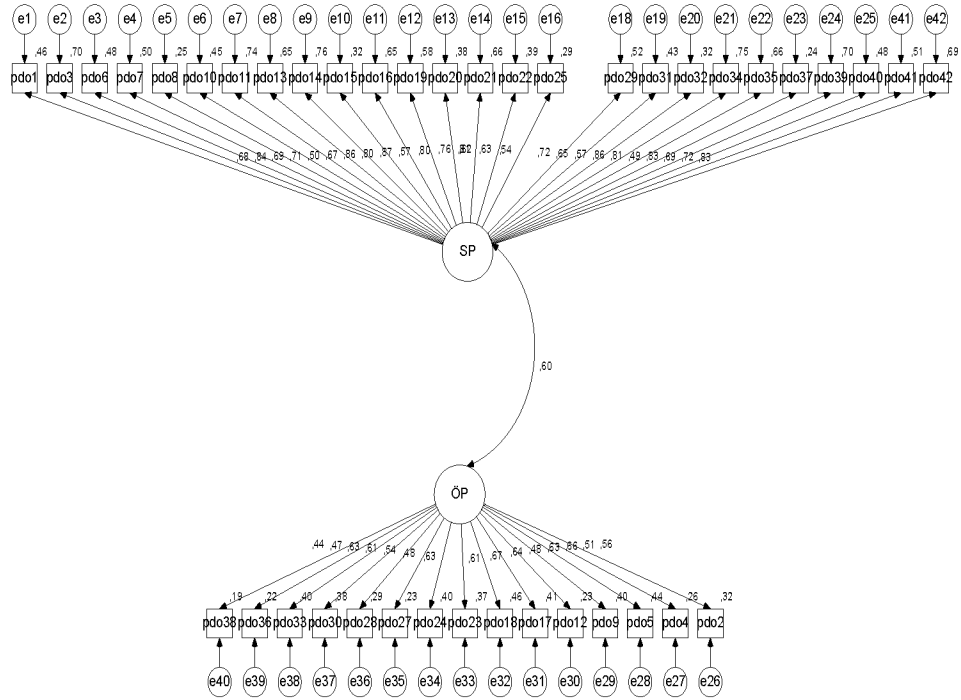
Bulgular*Problem Davranış Ölçeği DFA Sonuçları*

Ölçeğin var olan yapısının Türk kültüründeki durumunu belirlemek için yapısal eşitlik modeli üzerine kurulmuş olan doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve yapı şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1 DFA Analizi

Doğrulayıcı faktör analizi yapılırken öncelikle modelin uygunluğu (model fit) için gerekli ölçütler incelenmiştir. Model uyumu için χ^2/df (Chi-Square/Degree of Freedom) , NFI (Normed Fit Index, NNFI (Non-Normed Fit Index), CFI (Comparative Fit Index.) değerleri ölçüt olarak alınmıştır. Analiz sonuçlarına göre uyum indeksleri $\chi^2/df= 3.2$ ($p=.000$), NFI=.88 .NNFI=.90 ve CFI=.91'dir. Bununla birlikte 26. maddenin birinci faktör tarafından anlamlı bir şekilde tahmin edilmediği görülmüştür. Bu madde çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır.

Şekil-2 DFA Analizi

Yapılan ikinci DFA'ya göre $\chi^2/df= 3.17$ ($p=.000$), NFI=.90, NNFI=.93 ve CFI=.93'tür. Tabachnick ve Fidell (2007) model uyumu için χ^2/df değerinin 5'ten küçük olduğunda kabul edilebilir bir uyum olduğunu belirtirken; Sümer (2000) orta düzeyde bir uyum olduğunu belirtmektedir. Hu ve Bentler (1999) ile Tabachnick ve Fidell (2007) CFI değerinin .90 ve üzerinde olması iyi uyumu işaret etmektedir. NFI ve NNFI değerleri için

Sümer (2000) ve Tabachnick ve Fidell (2007) .90 ve üstünü iyi uyum olarak kabul etmektedirler. Alanyazındaki bu görüşler ışığında model kabul edilebilir düzeydedir. Buna göre ölçek bir madde çıkarılmış haliyle Türk kültüründe de yapısını korumaktadır.

Okulöncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeğinde yer alan her bir maddenin, ölçülmek istenen kavramla ilişkili olup olmadığının belirlenmesi için maddelerin hem faktör toplamı hem de tüm ölçek toplamıyla olan korelasyonları hesaplanmıştır. Daha sonra ölçekte yer alan her bir maddenin, ölçtükları özellik açısından kişileri ayır etmede ne kadar yeterli olduklarının toplam puana göre belirlenmiş üst %27 alt %27'lik grupların madde puanları arasında ki farkın anlamlılığı için t-testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo- 3 ve Tablo-4'te sunulmuştur.

Tablo 1. Problem Davranış Ölçeğinin Madde toplam Korelasyonları ve Madde Ayıt Ediciliği için t Değerleri

Madde	SP		Madde	ÖP	
	Madde-Toplam Korelasyonu	Madde Ayırcılık (Üst %27- Alt % 27)		Madde-Toplam Korelasyonu	Madde Ayırcılık (Üst %27- Alt % 27)
pdo1	,644	12,329	pdo2	,510	5,842
pdo3	,808	10,413	pdo4	,503	9,750
pdo6	,693	11,409	pdo5	,583	7,008
pdo7	,698	8,489	pdo9	,585	7,019
pdo8	,514	7,668	pdo12	,426	5,384
pdo10	,667	17,283	pdo17	,615	9,823
pdo11	,820	12,262	pdo18	,610	6,563
pdo13	,779	11,814	pdo23	,545	6,703
pdo14	,853	15,765	pdo24	,560	6,031
pdo15	,529	13,010	pdo27	,464	9,429
pdo16	,785	17,028	pdo28	,489	7,975
pdo19	,779	16,181	pdo30	,553	6,836
pdo20	,622	7,936	pdo33	,604	9,778
pdo21	,783	10,492	pdo36	,466	6,563
pdo22	,620	8,752	pdo38	,445	13,947
pdo25	,549	6,938	pdo41	,488	8,593
pdo29	,693	8,059	pdo42	,498	13,342
pdo31	,659	12,097			
pdo32	,585	12,638			
pdo34	,841	13,441			
pdo35	,793	13,119			
pdo37	,490	10,494			
pdo39	,799	11,731			
pdo40	,675	9,754			

Tablo 1'e göre Problem Davranış Ölçeğinin madde ve toplam korelasyonu SP boyutunun madde-faktör toplam korelasyonu .426 ile .853 arasında değişmektedir. .490 ile .853 arasında değişiyorken , ÖP boyutunda .426 ile 615 arasında değişmektedir. Korelasyon katsayılarının faktörler için genelde yüksek, tüm ölçek için orta düzeyde olduğu görülmektedir. Ölçeğin tüm maddelerinin ayırt ediciliği anlamlı bulunmuştur.

Güvenirlilik

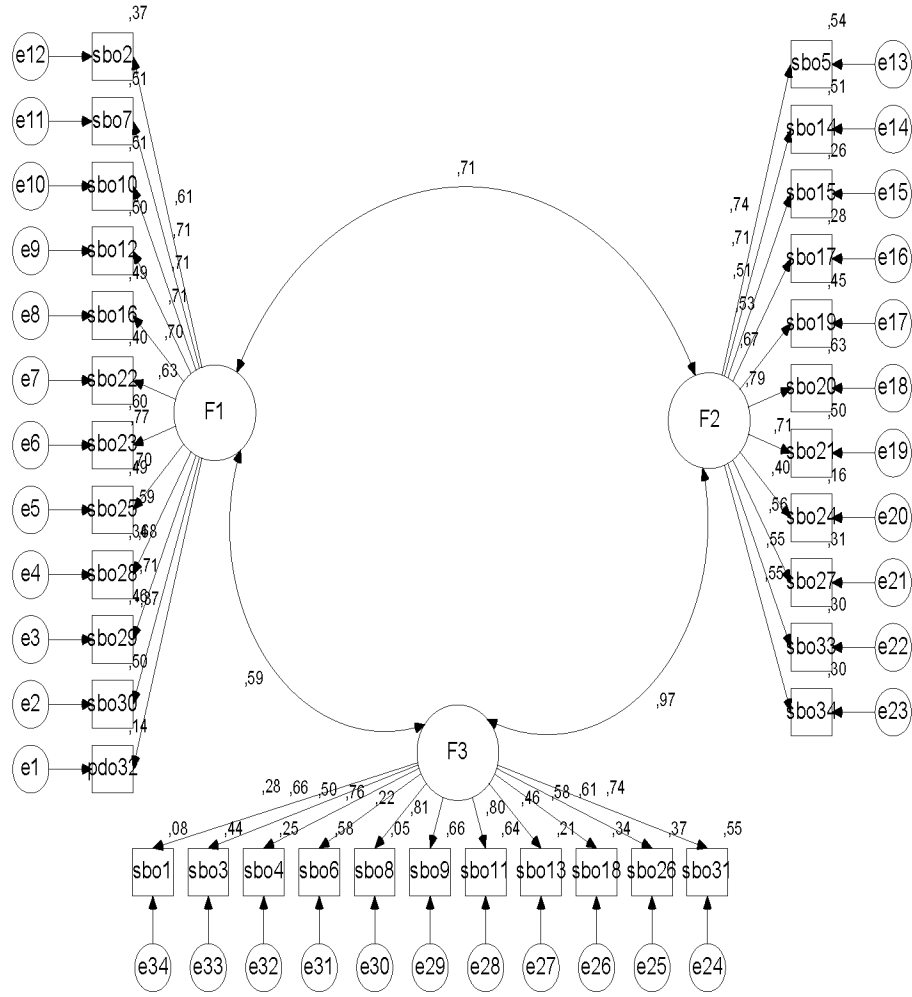
Tablo-2 Problem Davranış Ölçeği için Cronbach Alpha Güvenirlilik Katsayıları

Boyutlar	Cronbach Alpha
SP	.96
ÖP	.89
PDO	.96

Tablo 2'de ölçeğin tümü için Cronbach's Aplha güvenirlilik katsayısı .96 iken, birinci faktör (SP) için .96 ve ÖP için .89 olarak bulunmuştur.

Sosyal Beceri Ölçeği DFA Sonuçları

Sosyal Beceri Ölçeğinin var olan yapısının Türk kültüründeki durumunu belirlemek için yapısal eşitlik modeli üzerine kurulmuş olan doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve yapı şekil 1'de sunulmuştur.

ŞEKİL 3 Sosyal Beceri Ölçeğinin DFA Analizi Sonuçları

Model uyumu için χ^2/df (Chi-Square/Degree of Freedom) , NFI (Normed Fit Index, NNFI (Non-Normed Fit Index), CFI (Comparative Fit Index.) değerleri ölçüt olarak alınmıştır. Analiz sonuçlarına göre uyum indeksleri $\chi^2/df= 2.81$ ($p=.000$), NFI=.89, NNFI=.92 ve CFI=.92'dir.

Tablo 3. Sosyal Beceri Ölçeğinin Madde Toplam Korelasyonları ve Madde Ayırt Ediciliği için t Değerleri

Madde	Sİ		Madde	SE		Madde	SB	
	Madde – Toplam Korelasyonu	Madde Ayırıcılık (Üst %27- Alt % 27)		Madde – Toplam Korelasyonu	Madde Ayırıcılık (Üst %27- Alt % 27)		Madde – Toplam Korelasyonu	Madde Ayırıcılık (Üst %27- Alt % 27)
sbo2	,602	9,255	sbo5	,670	10,284	sbo1	,303	3,780
sbo7	,661	6,677	sbo14	,650	7,781	sbo3	,639	6,107
sbo10	,666	9,215	sbo15	,533	7,321	sbo4	,464	6,369
sbo12	,652	11,774	sbo17	,519	9,095	sbo6	,649	9,408
sbo16	,683	6,870	sbo19	,560	9,878	sbo8	,205	4,644
sbo22	,597	6,283	sbo20	,742	12,600	sbo9	,715	13,530
sbo23	,713	6,782	sbo21	,634	9,199	sbo11	,710	9,934
sbo25	,641	9,983	sbo24	,384	5,656	sbo13	,446	5,366
sbo28	,573	10,445	sbo27	,491	7,829	sbo18	,530	10,769
sbo29	,649	6,855	sbo33	,549	12,489	sbo26	,551	7,414
sbo30	,664	7,494	sbo34	,528	9,210	sbo31	,661	9,713
sbo32	,554	11,274						

Tablo 3'e göre Sosyal Beceri Ölçeğinin madde ve toplam korelasyonu .205 ile .715 arasında değişiyorken, Sİ .554 ile .683 arasında, SE .384 ile .742 arasında, SB .205 ile 715 arasında değişmektedir. Korelasyon katsayılarının faktörler için genelde yüksek, tüm ölçek için orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Güvenirlilik

Tablo-4 Sosyal Beceri Ölçeği İçin Cronbach Alpha Katsayıları

Boyutlar	Cronbach Alpha
Sİ	.91
SE	.87
SB	.85
SBO	.95

Tablo 4'te Sosyal Beceri Ölçeği için Cronbach Alpha Katsayıları görülmektedir. Ölçeğin tümü için Cronbach Alpha Güvenirlilik Katsayısı .95 iken, birinci faktör (Sİ) için .91, İkinci faktör (SE) için, .87, Üçüncü faktör (SB) için .85 olarak bulunmuştur.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada Merrell (2003) tarafından geliştirilmiş Okulöncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeği'nin (PKBS-2) Edirne il merkezindeki okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden 201 kişilik grup üzerinde Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılması amaçlanmıştır. Öncelikle ölçeğin iki testinin 5 faktörlü yapısının geçerli bir model olup olmadığı DFA ile incelenmiştir.

Okulöncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeği'nin İki önemli ölçeğinden biri olan, Problem Davranış Ölçeğinin DFA ile hesaplanan uyum idekslerine göre 26. Maddenin birinci faktör tarafından anlamlı bir şekilde tahmin edilmediği görülmüştür. Bu madde çıkarılarak DFA tekrarlanmıştır. Yapılan ikinci DFA göre ölçeğin bir madde çıkarılmış hali ile Türk kültüründe de yapısını koruduğu tespit edilmiştir.

Okulöncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeğinin içinde yer alan Sosyal Beceri ölçeğinin DFA sonucunda değerler incelendiğinde Türk kültüründe yapısını koruduğu tespit edilmiştir.

Okulöncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeğinin Maddelerinin ayırt ediciliği için üst %27 ve alt %27'lik grupların Madde ortalama puanları arasında yapılan t-testi sonuçları, farkların tüm maddeler için anlamlı olduğunu göstermiştir (Tablo 1, Tablo 3). Ölçeğin tümü ve alt boyutları için hesaplanan Cronbach's Alpha güvenirlik katsayıları .70'ten yüksektir (Tablo 2, Tablo 4). Özdamar (2004)'e göre sosyal bilimler alanında .60 ile .80 arası kabuledilebilir değerlerdir. Bu değerler temel alındığında ölçeğin iç tutarlılığının kabul edilebilir bir seviyede olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, Merrell (2003) tarafından geliştirilmiş olan ve birçok araştırmada ölçme aracı olarak kullanılan Okulöncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeği (PKBS-2)'nin Türkçeye uyarlama çalışmasının yapıldığı bu araştırmada 76 maddelik ölçeğin (Problem davranış ölçeği-42 madde, Sosyal beceri ölçeği-34 madde) Problem davranış ölçeğindeki 26. madde çıkartıldıktan sonra ölçeğin faktör yapısının Türk Kültüründe korunduğu belirlenmiştir. PKBS-2'nin tümü değerlendirildiğinde güvenirlik katsayısının

hem problem davranış ölçeği hemde Sosyal Beceri ölçeği için güvenilirlik katsayılarının yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Bu ölçeğin hem normal gelişen hemde özel eğitime muhtaç çocukların davranış ve sosyal becerilerini değerlendirmek amacı ile çeşitli çalışmalarda araştırmacılar tarafından ölçme aracı olarak kullanılabileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

Denham, S., & Buton, R., "A social emotional intervention for at-risk 4-year-olds", *Journal of School Psychology*, 34(3), (1996), 225-245.

Hu & Bentler, "Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives", *Structural Equation Modeling*, 6(1), (1999), 1-55.

Holland, M. L., & Merrell, K. W., "Social-emotional characteristics preschool-aged children referred for child screening and assessment: A comparative study", *Research in Developmental Disabilities*, 19(2), (1998), 167-179.

Kargı, E., & Erkan, S., "Okul öncesi dönem çocuklarının sorun davranışlarının incelenmesi (Ankara ili örneği)", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı: 27, (2004), 135-144.

Merrell, K. W., *Preschool and Kindergarten Behavior Scale*, Vermont, Clinical Psychology Publishing Company, (1994).

Merrell, K. E., & Holland, M. L., "Social-emotional behavior of preschool aged children with and without developmental delays", *Research in Developmental Disabilities*, 18(6), (1997), 393-405.

Merrell, K. W., *Preschool and Kindergarten Behavior Scales*, Second Edition, Austin, TX: PRO-ED, (2003).

Özdamar, K., *Paket Programlar İle İstatistiksel veri Analizi-1*, (Genişletilmiş 5. Baskı), Eskişehir: Kaan Yayınları, (2004).

Öz, İ., *Çocukta Uyum ve Davranış Bozuklukları*, Kök yayıncılık, Ankara, (1997).

Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Ankara: VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Düzenleme Kurulu ve Türk Psikologlar Derneği Yayını.

Öztürk, M., *Çocukta Ruhsal Sorunlar*, İstanbul: Uçurtma Yayınları, (2002).

Pickens, J., "Socio-emotional programme promotes positive

behavior in preschoolers’’, *Child Care in Practice*, 15 (4), (2009), 261-278.

Sümer, N., ‘‘Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar’’, *Türk Psikoloji Yazıları*, 3 (6), (2000), 49-74.

Şehirli, N., ‘‘Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği’nin Geliştirilmesi Ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi’’, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, (2007).

Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S., *Using multivariate statistics*, (Fifth edition), New York: Allyn and Bacon, (2007).